

Onderwerp Tussenstand actualisering omgevingsvisie
Steller Groeneweg

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon 0625309595 Bijlage(n) Ons kenmerk
Datum 03-06-2020 Uw brief van Uw kenmerk -

Geachte heer, mevrouw,

In september 2019 hebben wij u geïnformeerd over het proces van de actualisering en uitbreiding van de omgevingsvisie 'The Next City' met de gebieden Haren en Ten Boer. Deze actualisering is daarmee de eerste van de voorgenomen updates eens per twee jaar.

Destijds hebben wij aangegeven het traject in 3 stappen te knippen:

1. uitdiepen van de eigenheid van de gebieden Haren en Ten Boer
2. actualiseren van The Next City voor het stedelijk deel, waar nodig
3. opstellen van een integrale gebiedsdekkende omgevingsvisie

In deze brief rapporteren we over de opbrengst tot dusver en schetsen het vervolproces naar een geactualiseerde gebiedsdekkende omgevingsvisie.

Het uitdiepen van de eigenheid van de gebieden Haren en Ten Boer

Het tweede half jaar van 2019 en de eerste helft van 2020 hebben wij met name gebruikt voor het in beeld brengen en analyseren van de beide gebieden. Hiervoor hebben we gebruik gemaakt van de al aanwezige brondocumenten zoals de omgevingsvisie van Ten Boer, het overdrachtsdocument van Haren en de uitkomsten van de wijkcompassen. Daarnaast is veel informatie over de gebieden verkregen via de gebiedsteams van Haren en Ten Boer maar vooral ook door de input van inwoners en diverse stakeholders. Wij hebben tot nu toe drie bijeenkomsten in het kader van de actualisering van de visie georganiseerd die allen goed bezocht zijn:

- Toekomst landelijk gebied op 7 november 2019
- Dorpenavond Ten Boer op 21 november 2019
- Agrarische avond op 4 februari 2020

Wij hadden ook het voornemen om een dorpenavond Haren te organiseren. Deze kon vanwege te weinig aanmeldingen geen doorgang vinden. Ook bleek dat er vanuit het gebied Haren behoefte was aan een tussenstap om de dorpen goed aan te kunnen haken, niet alleen bij het proces rond de omgevingsvisie maar breder.

Gelijktijdig werden er vanuit gebiedszaken Haren voorbereidingen getroffen voor een actief participatietraject. In het eerste kwartaal van 2020 is het project 'de Groene Parel' gestart. Een participatietraject door en voor de bewoners van Haren, Glimmen, Noordlaren en Onnen waarbij zij kunnen aangeven welke ideeën en gedachten er bij hen leven over hun leef-, woon- en werkomgeving.

Omdat we bij de actualisering van de visie zoveel mogelijk willen aansluiten bij geplande inspraak, samenspraak en participatie en waar mogelijk trajecten willen integreren, zoeken we niet alleen aansluiting bij het 'Groene Parel traject' maar ook bij de Woonvisie, Mobiliteitsvisie, de Groenvisie en de Uitvoeringsagenda op Klimaatadaptatie.

Hieronder treft u de opbrengst van het proces tot nu toe aan. Hiermee beogen we een beeld te schetsen van de thema's die tijdens de bijeenkomsten naar voren kwamen. In het vervolgtraject richting de actualisering van de huidige omgevingsvisie The Next City, kijken we of en hoe de informatie kan landen in de omgevingsvisie.

1. Het landelijk gebied

Een groot deel van de gemeentebrede thema's zoals in de huidige omgevingsvisie neergelegd geldt net zo goed voor het landelijk als het stedelijk gebied. De invulling en aanpak van de opgaven zal op onderdelen wel verschillen. Dat is ook logisch als we kijken naar de bestaande structuren en kwaliteiten van het landschap en de dorpen. Als we kijken naar het landelijk gebied van onze gemeente zien we dat daar met name duurzame landbouw, (betere) kwaliteit natuur en landschap en sociaal economische vitaliteit en leefbaarheid de thema's voor de toekomst zijn. Het gaat in het landelijk gebied hierbij vooral om het behouden, versterken en het benutten van kansen.

Kwaliteit natuur en landschap in Ten Boer en Haren

Zowel het gebied Haren als het gebied Ten Boer hebben hun eigen specifieke cultuurhistorische- en landschappelijke kwaliteiten en waarden. De diversiteit van deze gebieden, samen gevoegd met de maatschappelijke ontwikkelingen op o.a. het gebied van duurzaamheid en energie, vraagt dan ook om maatwerk en een integrale benadering. Veel van de in het landschap aanwezige kwaliteiten bieden kansen voor de hele gemeente Groningen. Dan denken wij bijvoorbeeld aan het faciliteren van pilots en al bestaande projecten op het

gebied van waterbeheer, circulaire kringloop, versterken ecologie, energielandschappen en vrijetijdseconomie (recreatie en toerisme).

Ook de provinciale omgevingsvisie vormt belangrijke input. In die visie is b.v. duisternis als kernkarakteristiek van onze provincie benoemd. Dit betekent dat wij bij het opstellen van onze visie en beleid ook aan moeten geven hoe wij rekening houden met het verminderen van lichthinder.

In de volgende alinea's gaan we in op een aantal specifieke aandachtspunten voor het landelijk gebied.

2. Transitie van de landbouw

De agrarische sector heeft te maken met veel veranderingen. Er is een transitie gaande naar duurzame- en kringlooplandbouw. De bedrijfsvoering is steeds minder gericht op kwantitatieve productie en er ontstaan andere verdienmodellen, tot op heden op kleine schaal.

In onze gemeente neemt het aandeel agrarische bedrijven en banen langzaam af. Zo telde de sector in 2015 nog 203 bedrijven die gezamenlijk voor 419 (zowel fulltime als parttime) banen zorgden, waar dat in 2018 nog 197 bedrijven en 394 banen waren (totaal Groningen, Ten Boer en Haren). In Ten Boer zien wij echter dat de sector nog relatief sterk vertegenwoordigd is. Het gaat om een relatief jonge boerenbevolking die hoofdzakelijk in de veeteelt actief is. Desondanks zijn er ook een aantal boeren die kampen met moeizame bedrijfsopvolging. Dit uit zich in schaalvergroting en op bescheiden schaal leidt het ook tot nevenactiviteiten zoals een boerencamping of winkel ter plaatse. In Haren is de agrarische sector kleiner van aard. Hier zien we meer een mix ontstaan van natuurinclusieve landbouw, biologische landbouw en agrarisch natuurbeheer.

Landbouwverkeer

Voor de doorontwikkeling en bedrijfsvoering van de agrarische sector is een goede infrastructuur van belang. Maar ook voor de veiligheid van de inwoners uit de dorpen. In Ten Boer moet het landbouwverkeer vaak dwars door de dorpen bij gebrek aan alternatieven. Dit levert gevaarlijke situaties op, zeker tijdens de spits met fietsende, schoolgaande scholieren. In Haren zorgen smalle wegen ervoor dat verschillende gebruikers elkaar snel in de weg zitten. Er zijn andere opties maar vaak is de route binnendoor toch aantrekkelijker (minder reistijd). Tijdens de bijeenkomsten zijn verschillende oplossingsrichtingen naar voren gebracht. Deze hadden vaak betrekking op een concrete casus. Om tot een structurele gebiedsomvattende oplossing te komen moeten we streven naar een basisverkeerstructuur waarbij alle gebruikers veilig gebruik kunnen maken van (dezelfde) infrastructuur.

Geen scherpe lijnen maar overgangsgebieden tussen natuur en landbouw

Landbouw en natuur kunnen goed samen gaan, maar door het strak bestemmen van ecologische verbindingzones (tegenwoordig Natuurnetwerk Nederland) is er vaak sprake van een scherpe scheiding. Overlooppranden tussen natuur en landbouw kunnen bijdragen aan het vergroten van de biodiversiteit. Op deze wijze zou het voor de agrarische sector weer mogelijk worden om postzegel- of mozaïekbeheer toe te passen en hier hebben beide functies baat bij.

Regionale voedselketen

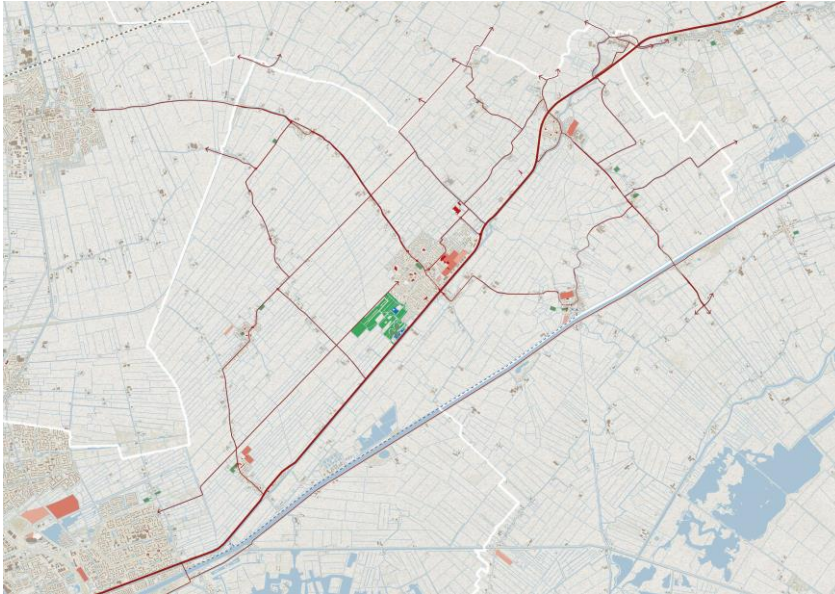
Er liggen kansen in de verbinding tussen stad en ommeland, tussen consument en producent. Het creëren van een regionale voedselketen is hier een voorbeeld van. Er is op dat vlak nog een lange weg te gaan, maar het begint met het bij elkaar brengen van de juiste mensen zodat er een netwerk ontstaat waar het uit kan groeien. Hier zetten wij via het Reframe-project en onze voedselvisie al de eerste stappen in. Ook in andere vormen kan de verbinding tussen producent en consument tot stand komen. Denk aan een ijscokraam bij de boerderij of het rechtstreeks aan de man verkopen van streekproducten. De gemeente kan deze functies ruimtelijk faciliteren.

Bestemmingsplannen en bouwvoorschriften als knelpunt ervaren

Sommige agrariërs ervaren de huidige bestemmingsplannen als knellend. Vaak heeft dit te maken met de (beperkte) uitbreidingsmogelijkheden die het bestemmingsplan biedt. Een deel van de agrariërs zou dan ook graag met de komst van de Omgevingswet meer flexibiliteit in het Omgevingsplan (reeds bestemmingsplannen) willen zien om bepaalde ontwikkelingen mogelijk te maken. Uiteraard is dat ook een kwestie van maatwerk.

Provinciaal en landelijk beleid

In de gesprekken met de agrariërs bleek dat er veel speelt op onderwerpen die niet direct de beleidsverantwoordelijkheid zijn van de gemeente maar waar wij wel invloed op kunnen uitoefenen. Het betreft bijvoorbeeld de regeling voor omvang van het agrarisch bouwblok, de mogelijkheden tot herbestemming van voormalige agrarische bebouwing tot bijvoorbeeld wonen en de afweging tussen natuur en ecologie.

Gebied Ten Boer

3. Verbinding Stad en Ommeland

De verbinding tussen stad en ommeland is divers. Aan de ene kant het beleefbaar maken van het landelijk gebied door bijvoorbeeld het creëren van dorpsommetjes en het slim verbinden van wandel- en fietspaden. Anderzijds gaat het om goede fysieke verbindingen van de stad naar het landelijk gebied en vice versa voor functioneel woon-werk, recreatief verkeer en het goed kunnen bereiken van basisvoorzieningen. Ook denken we hierbij aan het verbinden van de aanwezige landschappelijke waarden met de vrijetijdseconomie. Dit sluit niet alleen aan bij de gemeentebrede doelen zoals leefbaarheid en een gezondere levensstijl maar biedt ook volop mogelijkheid voor economische ontwikkeling.

Recreatieve fysieke verbindingen zijn er voldoende in het landelijk gebied. Her en der zijn nog 'missing links', denk aan de verbinding tussen Ten Post en Schildwolde, maar over het algemeen is het goed op orde. Met het grotendeels voltooide wandelnetwerk van Routebureau Groningen beschikken we over veel mogelijkheden om het recreatieve potentieel van het landelijk gebied te benutten en beleefbaar te maken. Dorpsommetjes kunnen hier nog een plus op geven. Er zou meer aandacht kunnen worden geschonken aan woon-werkfietspaden tussen de stad en de dorpen. Voor de vele forensen in dorpen van onze gemeente bepalen de aanwezigheid maar zeker ook de kwaliteit van de fietspaden de keuze voor de fiets of de auto.

Vrijetijdseconomie (toerisme, recreatie en ondernemerschap)

Zowel voor bewoners, ondernemers als bezoekers bieden de aanwezige meren, de natuurgebieden, het cultuurhistorisch erfgoed en de diversiteit van het landschap een aantrekkelijke woon- werk en (be)leefomgeving.

Op het gebied van de vrijetijdseconomie zijn er dan ook volop kansen wanneer we de natuur verbinden met gezondheid, recreatie, cultuurhistorie en waterbeheer.

In de gebieden Ten Boer en Haren is bijzonder cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed te vinden. In Ten Boer hebben we bijvoorbeeld de wierden met haar (voormalige) kloosters en kerken. Het vanuit cultuurhistorisch en landschappelijk perspectief gezien zeer waardevol gebied van Nationaal Park Drentsche Aa en het stroomgebied van de Drentsche Aa liggen deels in het zuidelijke deel van onze gemeente. De diverse gebruiksfuncties (natuur, landbouw, recreatie) ontwikkelen zich in onderlinge samenhang en in overeenstemming met de structuur van het gebied. Dit maakt het mogelijk om water, landbouw, natuur, recreatie en cultuurhistorie meer integraal te benaderen.

Daarnaast vertegenwoordigen de diverse meren en de activiteiten rond deze meren belangrijke economische waarde maar zorgen ze ook voor dagrecreatie in de nabijheid van de woonomgeving voor onze eigen inwoners.

4. Klimaatverandering en energietransitie

De effecten van klimaatverandering

Het klimaat verandert. Het wordt heter, droger, natter, er worden extremere buien verwacht en de kans op overstromingen neemt toe. Deze effecten zullen in toenemende mate ook te voelen zijn in het landelijk gebied.

Denk bijvoorbeeld aan het risico op economische schade in de landbouw zowel door droogte, maar ook door wateroverlast en extreme buien (hagel, storm). Ook de natuur en onze meren kunnen effecten ondervinden van droogte, hitte en extreme weersomstandigheden. Denk aan een toename van blauwalg bij zwemlocaties, veranderende biodiversiteit, toenemende kans op berm en bosbranden etc.

Naast alle mogelijk negatieve effecten brengt klimaatverandering ook kansen met zich mee. Zo kunnen de groene dorpen als Haren, Glimmen en Noordlaren verkoeling bieden op hete dagen. Ook de aanwezige meren, zwemplassen en natuurgebieden bieden een 'toevluchtsoord' voor verkoeling. De al voor waterafvoer van de gemeente ingerichte aanwezige waterberging in het gebied ten oosten van Haren richting Winschoterdiep kan kansen bieden voor het combineren van functies in het landelijk gebied.

Verschillende natuurgebieden in en rondom onze gemeente, denk aan de Onlanden, Meerstad, Hunzedal, Oost- en Onnerpolder, dienen als waterbergings- en noodwaterbergingsgebieden. Dit om hevige wateroverlast, zoals in 1998 het geval was, in de toekomst te voorkomen. Daarnaast zijn het inmiddels zeer waardevolle natuurgebieden geworden, zowel voor de biodiversiteit als op het gebied van recreatie. De klimaatverandering en de energietransitie nopen ook tot aanpassingen in de agrarische bedrijfsvoering, maar het biedt tegelijkertijd ook kansen. Zonnepanelen op schuren, EAZ-windmolens op het bouwvlak, mogelijkheden om het bedrijf draaiende te

houden op schone energie of wellicht zelfs wel het produceren van energie voor dorpsbewoners of een lokale energiecoöperatie.

Energie algemeen

We willen in Groningen in 2035 volledig CO2 neutraal zijn. Dat betekent dat we flinke stappen moeten zetten. Hierbij hanteren we de uitgangspunten van de 'Routekaart Groningen CO2-neutraal 2035'. We pakken de energietransitie gebiedsgericht op.

Energiecoöperaties

In Haren en Ten Boer zitten verschillende energiecoöperaties zoals onder andere Duurzaam Haren, Energie Coöperatie Ten Boer en Energie coöperatie Noordijk. Verder zijn er lokale initiatieven in de dorpen. Vanuit de gemeente Groningen faciliteren wij de energiecoöperaties en initiatieven zoveel mogelijk.

5. Sociale veerkracht en Leefbaarheid: Ruimte voor de dorpen en de inwoners

Groene longen open houden en beperkte inbreiding/uitbreiding woningbouw

Zoals in de Next City aangegeven houden we de groene ruimte om de stad open, dus ook de tussengebieden tussen de stad en de gebieden Haren en Ten Boer. Dit doen we om de kwaliteit van het landschap en het kleinschalige karakter van de dorpen te behouden en zo mogelijk te versterken. Voor het wonen in de dorpen geldt dat we ruimte willen bieden aan goede initiatieven, passend bij de vraag, de schaalgrootte en de uitstraling van het dorp. Het kan dan gaan om nieuwe woningen, maar oplossingen kunnen ook liggen in de transformatie van bestaande woningen of herbestemming van vrijkomende locaties.

Uit de avonden in Ten Boer kwam nadrukkelijk de wens naar voren om aandacht te hebben voor huizen voor starters om de jongere generatie ook te kunnen blijven binden aan de dorpen. Jeugdigen willen graag in hun dorp blijven wonen, omdat ze waarde hechten aan de vriendenkring en sociale netwerken. Er is echter te weinig aanbod en het huidige aanbod (huur en koop) is vaak ook te duur voor starters. In de nieuwe woonvisie treft u meer informatie aan over ontwikkelingen, trends en behoeften op het gebied van wonen in onze gemeente.

Ontmoetingsfuncties, (basis)voorzieningen en leefbaarheid

Een goede spreiding van faciliteiten die ontmoetingen in de dorpen stimuleren zijn van cruciaal belang voor de leefbaarheid. Een sportveld waar jong en oud elkaar vinden, een school waar kinderen en ouders elkaar spreken of dorpshuizen die als huiskamer voor alle inwoners fungeren. Stuk voor stuk essentieel voor de sociale samenhang in alle dorpen. Een aantal voorzieningen, zowel culturele/sociale als economische, concentreren zich in

het centrum van Haren en rondom het Koopmansplein in Ten Boer. Naast het feit dat hier de dagelijkse boodschappen gekocht kunnen worden hebben ze ook een belangrijke rol bij het tot stand komen van ontmoetingen. Voor het in stand houden van de lokale bedrijvigheid en horeca zijn voorzieningen die mensen van buiten de dorpen trekken ook belangrijk. Denk bijvoorbeeld aan de bezoekers van het buitenzwembad in Ten Boer of de doelgroepen en werknemers van de bijzondere zorgvoorzieningen en scholen in Haren.

Niet alleen voor de sociale cohesie en stimulering van de regionale economie is het belangrijk dat dorpen een bepaald voorzieningen niveau hebben/houden maar ook vanuit bereikbaarheid. Als je niet voor elk wisselwagentje naar de stad hoeft is dat gunstig voor het al zwaarbelaste verkeersysteem in en rond stad maar dus ook voor de regionale bereikbaarheid. Het investeren in behoud voorzieningen kan wel eens meer opleveren dan alleen maar investeren in infrastructuur.

Sociale veerkracht

De mate van zelfredzaamheid van de bewoners van het landelijk gebied is hoog. Veel inwoners van Haren en Ten Boer zijn maatschappelijk actief en betrokken. Er wordt veel onderling georganiseerd en er is een goed vrijwilligersnetwerk aanwezig maar het is belangrijk dat dit ook voor de toekomst gewaarborgd wordt. De huidige aardbevingsproblematiek in Ten Boer en de toenemende vergrijzing in beide gebieden zorgen voor druk op het aantal vrijwilligers, nu en in de toekomst. Daarnaast vraagt de toenemende vergrijzing om investeringen in passende voorzieningen voor de ouder wordende bevolking om zoveel mogelijk zelfredzaam te blijven.

Mobiliteit en bereikbaarheid

Zoals al eerder aangeven is het hebben van goede kwalitatieve verbindingen belangrijk voor de leefbaarheid. De ontwikkelingen op het gebied van mobiliteit zorgen voor nieuwe kansen voor het landelijk gebied en de dorpen. Denk aan de ebike, kwalitatief hoogwaardige HOV-lijnen met slimme koppelingen aan de P+R terreinen. In- en overstapstapmogelijkheden voor mensen die met de auto naar de stad komen. Immers, het landelijk gebied zal ook in de toekomst voor een deel aangewezen blijven op de auto. Een samenhangend systeem van verschillende vervoerswijzen (de zogenaamde mobiliteitsketen) is het uitgangspunt. In de nieuwe mobiliteitsvisie geven we aan hoe we hier in de toekomst mee om willen gaan.

Openbaar vervoer

Tijdens de dorpenavond in Ten Boer werd een aantal opmerkingen gemaakt over het OV-systeem. Zo worden rechtstreekse verbindingen naar het Martiniziekenhuis en Zernike gemist. Voor jongeren kan de keuze voor de auto of het openbaar vervoer worden bepaald door een goede verbinding naar onderwijsinstellingen. Een ander aandachtspunt is de ontsluiting van de kleinere dorpen die niet aan de Qlink lijnen liggen, zoals bijvoorbeeld Woltersum en Noordlaren. Mensen moeten eerst bij een lokale HUB komen.

Dan moet dat wel mogelijk zijn. Niet iedereen kan fietsen of beschikt over een auto. De buurtbus voorziet (althans in Ten Boer) in die verbinding maar kan nog wel een impuls gebruiken. In de toekomst zou een deelauto hier ook een rol in kunnen spelen.

Ook in het gebied Haren is sprake van een verschraling. Al jaren is sprake van een afname van de bereikbaarheid van de dorpen met het openbaar vervoer, doorgaans vanwege de (te) hoge kosten die het in stand houden van de lijnen met zich meebrengt. Lijnen verdwijnen deels of volledig en ook de frequentie van het openbaar vervoer gaat omlaag. Om de bereikbaarheid te waarborgen moeten we daarom verder inzetten op het voor- en natransport (first en last mile).

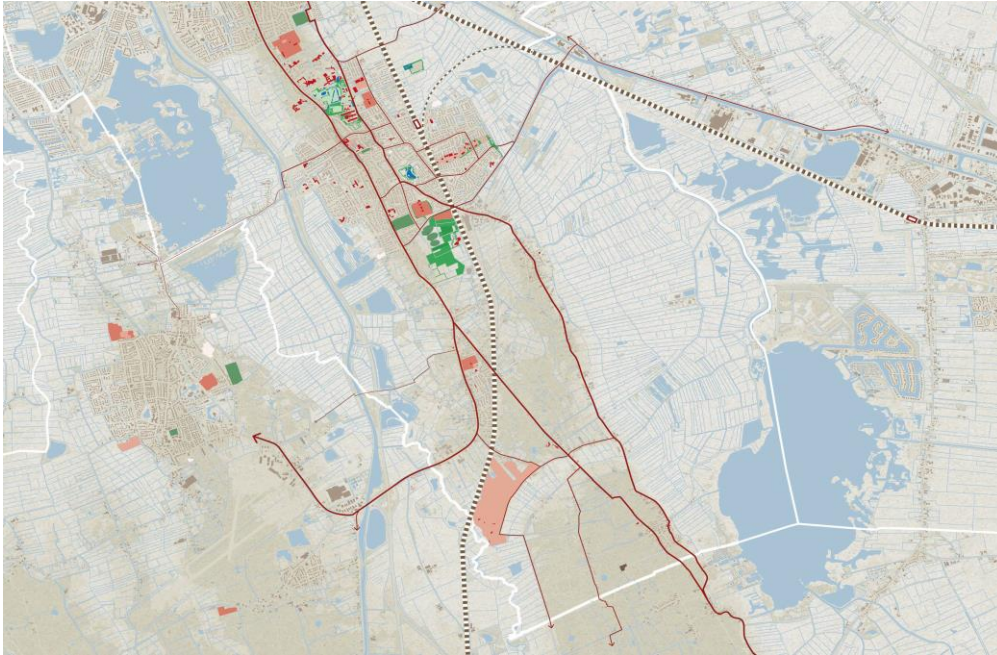
Oost-west verbindingen

De historische structuren en de grote verkeersstromen zijn van oudsher op de stad gericht. Mede daardoor zijn de oost-westverbindingen in beide gebieden niet optimaal. In Haren betreft dit bijvoorbeeld het woon-werkverkeer door het dorp Haren en in Ten Boer bijvoorbeeld vrachtwagens die door Ten Post en Ten Boer moeten op weg naar de melkfabriek in Bedum.

Fiets

Over de verbeteringen in het fietssysteem (zoals de doorfietsroute naar Ten Boer) is men over het algemeen erg tevreden. Een aantal mensen gaf aan dat zij de grootste opgave zien in het tijdverlies in de stad zelf (door drukte, smallere fietspaden en meer kruispunten) en het aanleggen van ontbrekende verbindingen zoals bijvoorbeeld een fietspad Ten Post-Schildwolde en meer recreatieve routes van en naar de stad.

Vanuit onze Fietsstrategie willen we ook vanuit de dorpen rond Groningen het fietsgebruik stimuleren. Juist hier zien we kansen (het aandeel fietsgebruik ligt aanmerkelijk lager dan in de stad) en daarom zetten we in op uitbreiding van het netwerk van Doorfietsroutes, maar ook op ketenmobiliteit op P+R terreinen, bij stations en op andere OV-knooppunten.

Gebied Haren

6. Procesvoorstel actualisering totale visie

Aan het begin van het traject van de actualisering van de totale omgevingsvisie hebben we aangegeven dat we voor wat betreft de inwoners van het landelijk gebied zoveel mogelijk aansluiten bij lopende participatietrajecten. In het gebied Ten Boer gaat het om de dorpsvernieuwingstrajecten. Ook ligt daar een nauwe relatie met het lokale programmaplan dat in het kader van het Nationaal Programma Groningen is opgesteld. In het gebied Haren sluiten we aan bij het Groene Pareltraject. Op dit moment wordt samen met de Stem van Groningen een online traject hiervoor vormgegeven. Het actualiseren van The Next City voor het stedelijk deel is ook gestart. Diverse visies op verschillende beleidsterreinen zijn in ontwikkeling of bijna afgerond. Wij verzamelen alle input die uit de verschillende beleidstrajecten komt en zullen deze gebruiken voor een groot debat/afsluitende bijeenkomst in het najaar.

Alle opgehaalde informatie uit het stedelijk en landelijk gebied wordt vervolgens in een concept visiedocument verwerkt. Deze wordt nog een keer breed verspreid voor reactie/inspraak.

De uitkomsten en analyse daarvan leidt tot een geactualiseerde omgevingsvisie. Doel is om de actualisatie voor de zomer 2021 vast te laten stellen door uw raad.

Wij vertrouwen erop u voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

burgemeester,
Koen Schuiling

secretaris,
Christien Bronda

Deze brief is elektronisch aangemaakt en daarom niet ondertekend.